

วิจารณ์และสรุปผลการศึกษาศักยภาพของข้าวสาลีในเขตเกษตรที่ดอน

จากผลการศึกษาระบบการเกษตรบนที่ดอนอาศัยน้ำฝน พบว่าการใช้ที่ดินบนที่ดอนค่อนข้างน้อย และผลผลิตของพืชสองค่อนข้างต่ำ มีระบบพืช 2 รูปแบบ คือ หนึ่งพืชต่อปี และสองพืชต่อปี จากผลการทดสอบการปลูกข้าวสาลีในพื้นที่ดอน พบว่าสามารถปลูกข้าวสาลีในที่ดอนได้ผลผลิตพอสมควร และค่อนข้างดีในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม โดยมีช่วงปลูกในเดือนตุลาคม สามารถนำข้าวสาลีปลูกร่วมระบบพืชของที่ดอน ได้ดังนี้

การเสริมข้าวสาลีในระบบพืชตาม

เพื่อที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินของที่ดอน โดยการเพิ่มพืชที่มีโอกาสปลูกได้ จากระบบการปลูกพืชที่พบโดยทั่วไปของที่ดอน มีการปลูกพืชไร่อายุสั้น พืชข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสงและถั่วเหลืองเป็นหลัก เมื่อนำข้าวสาลีร่วมระบบสามารถจัดเป็นระบบพืชตามได้ดังนี้ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์-ข้าวสาลี ถั่วลิสง-ข้าวสาลี และถั่วเหลือง-ข้าวสาลี (ตามภาพที่ 5.1) ซึ่งในระบบพืชตามพืชหลักมีความเป็นไปได้สูง ทั้งนี้เนื่องจากช่วงเวลาการเก็บเกี่ยวพืชทั้ง 3 ชนิด เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงกลางเดือนกันยายน จากผลการศึกษานปลูกข้าวสาลีบนที่ดอนว่าช่วงปลูกข้าวสาลีในเดือนตุลาคมมีความเหมาะสมสามารถปลูกได้ผลผลิตเฉลี่ย 155-284 กก./ไร่ จากข้อมูลการปลูกพืชในช่วงฤดูฝนในพื้นที่ปลูกพืชทั้ง 3 ถึงร้อยละ 50 ของพื้นที่ดอน เพื่อปลูกข้าวสาลีตามพืชดังกล่าว จะทำให้โอกาสการใช้พื้นที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 30-50

นอกจากนั้นจำนวนวันในรอบปีที่มีการปลูกพืชต่อพื้นที่ พบว่าเดิมปลูกพืชใช้เวลาปลูกเพียง 100-120 วันต่อปี และเมื่อปลูกข้าวสาลีตามพืชแรก เวลาการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้น

เม.ย	พ.ค	มี.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	ม.ค	ก.พ	มี.ค
ระบบพืชเดี่ยว											
ข้าวเหนียว						ข้าวสาร					
ข้าวกล้อง						ข้าวสาร					
ข้าวเหนียว						ข้าวสาร					
ข้าว						ข้าวสาร					
ระบบสองพืช											
กะหล่ำปลี						ข้าวสาร			กะหล่ำปลี		

ภาพที่ 5.1 แสดงการจัดระบบพืชเสริมด้วยข้าวสารในเขตที่เกษตรกรที่ดอนของ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

90-100 วัน รวมเวลาการใช้พื้นที่ปลูกพืช 190-220 วัน เป็นการเพิ่มโอกาสของเวลาการใช้ที่ดินให้มีประโยชน์เพิ่มขึ้น

การเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ จากผลการทดสอบพบว่าข้าวสาลีสามารถปลูกได้ในเขตที่ดอนของอำเภอฝาง ซึ่งสามารถให้ผลผลิตโดยเฉลี่ย 148 กก/ไร่ จากการนำข้าวสาลีปลูกตามพืชไร่พวกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสง และถั่วเหลือง โดยที่พืชทั้ง 3 ให้ผลผลิตเฉลี่ย 320, 286 และ 295 กก/ไร่ ตามลำดับ เมื่อปลูกข้าวสาลีสามารถเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่เฉลี่ยถึง 148 กก/ไร่ จากข้าวสาลี หรือร้อยละ 46-51 แสดงว่าพื้นที่ดอนสามารถเพิ่มผลผลิตได้โดยการปลูกพืชตามกัน 2 พืชในรอบปี

ทดแทนพืชที่ให้ผลผลิตต่ำในระบบสองพืชต่อปี

แนวทางการเพิ่มการใช้ที่ดินให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยการพิจารณาถึงผลผลิตต่อพื้นที่ ในระบบที่เป็นสองพืชต่อปีของที่ดอน ระบบเดิม ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์-ถั่วเขียว หรือถั่วลิสง-ถั่วลิสง พบว่าในการปลูกพืชสองตามพืชแรกจะเริ่มปลูกได้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึงกลางเดือนกันยายน โดยอาศัยน้ำฝนช่วงปลายฤดูที่ไม่แน่นอน จากข้อมูลการปลูกพืชพบว่าแนวโน้มนำให้ผลผลิตต่ำ ซึ่งถั่วเขียวโดยเฉลี่ย 32 กก/ไร่ และถั่วลิสงได้ 140 กก/ไร่ ซึ่งจะต้องปลูกภายในเดือนสิงหาคม แต่ถ้าปลูกในเดือนกันยายนมีผลทำให้ผลผลิตลดลงไป แต่จากผลการทดลองวันปลูกข้าวสาลีในช่วงเดือนกันยายน ผลผลิตข้าวสาลีเฉลี่ย 82-116 กก/ไร่ ซึ่งโอกาสความเป็นไปได้ของการแข่งขันพืชบางชนิดที่มีแนวโน้มนำให้ผลผลิตต่ำ โดยเฉพาะถั่วเขียว ซึ่งมองเห็นได้ว่าเป็นไปไม่ได้ถ้าหากผลผลิตของถั่วเขียวลดลงไป อาจมีการเลิกปลูกถั่วเขียวในเขตพื้นที่ดอน โอกาสการเสริมข้าวสาลีทดแทนพื้นที่ถั่วเขียวจึงมีค่อนข้างสูง

โอกาสการพัฒนาข้าวสาลีสำหรับเขตที่ดอน

หลังจากปี 2528/29 โครงการข้าวสาลีได้เข้าไปดำเนินงานภายใต้โครงการถ่ายทอดเทคนิคการผลิตข้าวสาลีและการใช้ประโยชน์ในระดับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องกันมาในพื้นที่ดอน อ.ฝาง ได้จัดการทดสอบข้าวสาลีในรูปแบบแปลงสาธิตต่าง ๆ ได้แก่ แปลงสาธิตพันธุ์ที่เหมาะสม วันปลูกที่เหมาะสมของข้าวสาลี การปลูกโดยวิธีการเตรียมแปลงและไม่เตรียมแปลง ผลการทดสอบในไร่นาเกษตรกรจากปี 2528-31 พบว่ามีแนวโน้มเป็นไปได้อย่างดีสูง ทั้งในด้านการขยายพื้นที่ปลูก เพิ่มจำนวนเกษตรกรอีกทั้งผลผลิตที่ได้รับ (ตารางที่ 5.1) เป็นผลจากการปรับปรุงการผลิตโดยพิจารณาจากประเด็นปัญหาของการดำเนินงานที่ผ่านมา ซึ่งได้แก่พันธุ์ที่เหมาะสม เดิมมีการเร่งรัดขยายพันธุ์ INIA 66 (สะเมิง 1) ซึ่งเป็นพันธุ์สูง เสริมเต็ม แต่ปรากฏว่าผลผลิตค่อนข้างแปรปรวน เนื่องจากเป็นพันธุ์ที่มีอายุค่อนข้างยาว จึงเกิดปัญหาในการปลูกในเขตที่ดอนที่มีลักษณะแห้งแล้ง ขาดน้ำปลายฤดูปลูกและอุณหภูมิต่ำซึ่งพันธุ์ที่มีอายุสั้นจึงมีโอกาที่จะปลูกได้ผลดีกว่า เช่น พันธุ์ SONORA 64 (สะเมิง 2) และ # 1015 (ฝาง 60) ผลผลิตในปี 2530 มีแนวโน้มให้สูงขึ้น นอกจากนี้วิธีการจัดการเกษตรกรผู้ปลูกมีความเข้าใจข้าวสาลี รวมทั้งการจัดการดูแลรักษา ซึ่งจากผลผลิตที่ได้มีแนวโน้มสูงขึ้นถึง 203 กก/ไร่ ในปี 2530 เดิมในปี 2528 ได้เฉลี่ย 133 กก/ไร่ แสดงให้เห็นได้ว่าการพัฒนาข้าวสาลีที่จะปลูกในสภาพที่ดอนอาศัยน้ำฝนมีโอกาสที่ขยายผลต่อไป

ตารางที่ 5.1 แสดงข้อมูลพื้นที่ปลูก จำนวนเกษตรกร ผลผลิตเฉลี่ยที่ดำเนินการปลูกขยายผล
ข้าวสาลีบนที่ดอน อ.พาง จ. เชียงใหม่ ตั้งแต่ปี 2528-31

ข้อมูล	2528	2529	2530	2531
พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	5	25	54.50	(125)
เกษตรกรรวม (ราย)	10	5	34	55
พื้นที่/เกษตรกร (ไร่/ครัวเรือน)	0.5	5	1.6	2.27
ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	133	180	203	*
ผลผลิตสูงสุด (กก./ไร่)				
สะเมิง 1	165	114	221	-
สะเมิง 2	-	230	202	*
พาง 60 (# 1015)	-	-	241	*

* รวบรวมโดย

ที่มา : รายงานความก้าวหน้าฉบับ 2 โครงการถ่ายทอดเทคนิคการผลิตข้าวสาลีและการ

ใช้ประโยชน์ในระดับท้องถิ่น คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตุลาคม

2530 - กันยายน 2531

สรุปผล

พื้นที่ดอนอาศัยน้ำฝน มีลักษณะพื้นที่ที่มีความแปรปรวนค่อนข้างสูง การคัดเลือกพันธุ์ข้าวสาลีที่ผ่านมามากกว่าภายใต้สภาพแวดล้อมที่ทำให้ผลผลิตสูง เมื่อนำพันธุ์เหล่านี้มาปลูกบนที่ดอน ผลผลิตของพันธุ์จึงมีความแปรปรวนมาก

ลักษณะพันธุ์ข้าวสาลีที่ ปลูกเขตที่ดอน ควรมีอายุค่อนข้างสั้น ทนแล้งและทนร้อนได้ดี วันปลูกที่เหมาะสม ได้แก่ เดือนตุลาคม ถ้าปลูกล่าช้าออกไปมีปัญหาคาราคาซังในปลายฤดูปลูก พันธุ์ที่ปลูกได้ผลดี คือ พันธุ์ UP 262, # 1015, SW 9 และ SONORA 64

การเลือกพื้นที่สำหรับการปลูกข้าวสาลีให้ได้ผลผลิตสูง ควรมีลักษณะดินค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ หน้าดินค่อนข้างลึกอย่างน้อย 1 เมตร มีช่วงเวลาว่างตั้งแต่เดือนตุลาคมอย่างน้อย 100 วัน สภาพพื้นที่ค่อนข้างราบ โดยการปลูกตามพืชหลักหลังเก็บเกี่ยวเดือนกันยายน

ข้าวสาลีสามารถปลูกหลังพืชหลัก เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสง ถั่วเหลือง หรือปลูกเป็นพืชสองหลังกะหล่ำปลี และตามด้วยกะหล่ำปลีในเขตที่ดอนอาศัยน้ำฝนของอำเภอฝาง